

An abstract graphic consisting of a grid of blue squares of varying shades, from light to dark, arranged in a pattern that suggests a globe or a network. The grid is tilted and partially obscured by the text.

Sémantické aspekty katalogizace. VI. Vztahy

2013

PhDr. Jiří Stodola

Vztahy

Vztahy slouží k znázornění souvislostí mezi jednotlivými entitami. Entity jsou přesně identifikovány pomocí atributů, vztahy poskytují další informaci. Vztahy jsou často poznatelné z analýzy samotného dokumentu, který může obsahovat informace jako "vydání", "verze", "založeno na", "přeloženo z" apod. To, že jsou vztahy v samotném dokumentu popsány naznačuje, že by měly být zaznamenány i při katalogizaci. Problémem je, že slovní popis vztahu v dokumentu neumožňuje často jednoznačné určení, o který vztah se jedná. Proto je třeba určit vztah na základě věcné analýzy a nespoléhat se na slovní vyjádření, kterým je popsán v dokumentu.

Způsob vyjádření vztahů

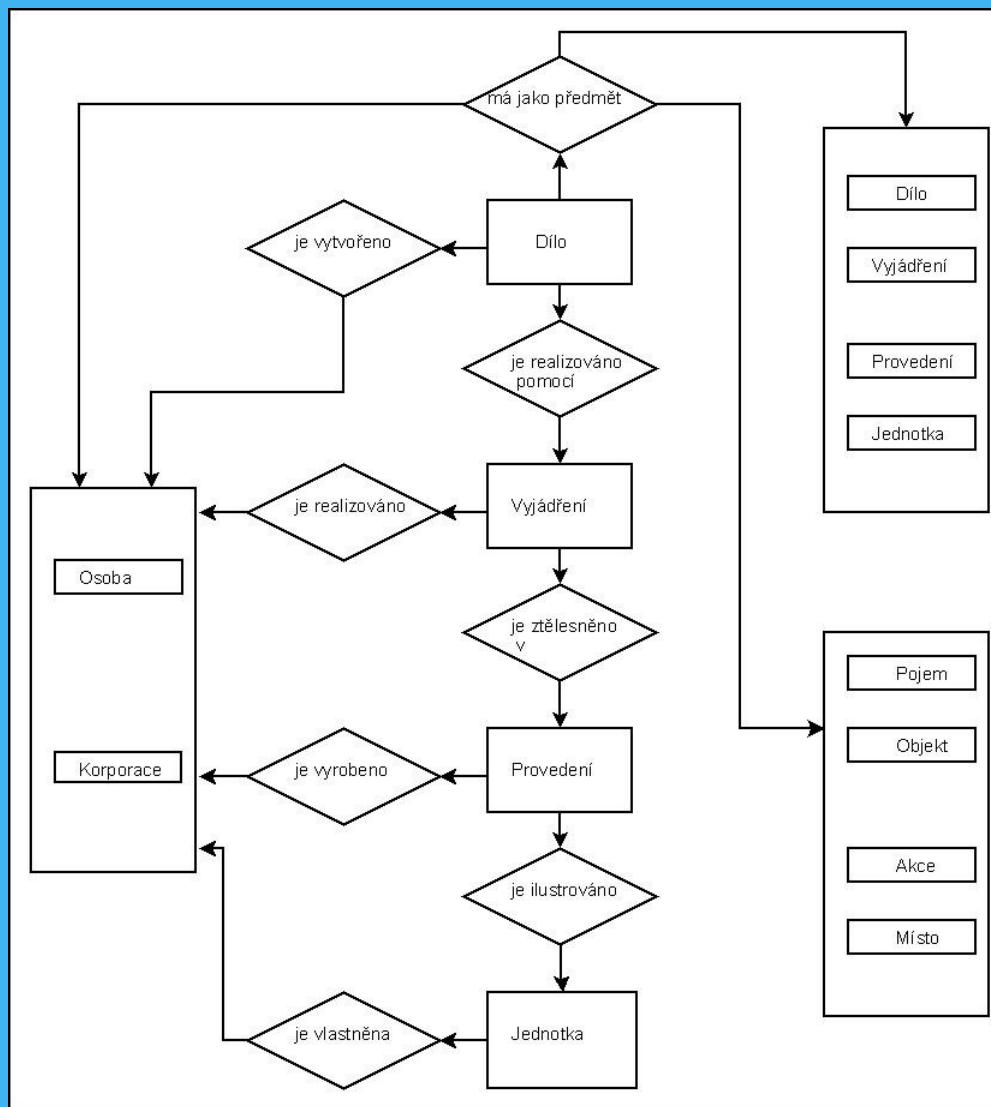
Vztahy mezi entitami 1., 2. a 3. typu, které jsme popsali v 4. kapitole jsou v bibliografickém záznamu často zachyceny tak, že jsou svázány dohromady údaje týkající se jednotlivých entit do jednoho bibliografického záznamu. V záznamu jsou sloučeny například atributy provedení, vyjádření a díla. Vztahy mezi entitami 1. a 2. typu jsou zobrazeny implicitně tak, že je do záznamu vloženo jmenné záhlaví (pro osobu či korporaci). Dále mohou být vztahy určeny vrstvením atributů ve víceúrovňovém záznamu (např. záznamu, který obsahuje údaje o souborném díle i o jeho částech). Vztahy se také mohou explicitně vyjádřit pomocí poznámky (např. přeloženo z anglického originálu vydaného v roce 1999 v Londýně).

Vztahy a identifikace entit

Vztahy mohou být rozpoznány, a tedy být informativní pouze tehdy, když jednotlivé entity (subjekty a termíny vztahu) jsou přesně identifikovány. Vztahy mohou být zaznamenány na úrovni, na které se skutečně nacházejí, nebo - v případě, že tento reálný vztah nelze určit - na úrovni obecnější. Pokud nejsme schopni určit vztah provedení a vyjádření, můžeme určit vztah provedení a díla.

Vztahy mezi entitami diagramu vysoké úrovně

Vztahy mezi entitami 1

Můžeme rozlišit následující typy vztahů:

- **dílo-dílo**
- **celek-část na úrovni díla**
- **vyjádření-vyjádření**
- **celek-část na úrovni vyjádření**
- **dílo-vyjádření**
- **provedení-provedení**
- **celek-část na úrovni provedení**
- **provedení-jednotka**
- **jednotka-jednotka**
- **celek-část na úrovni jednotky**

Vztahy mezi díly

Vztah mezi díly může existovat pouze tehdy, když na základě různého intelektuálního či uměleckého obsahu rozlišíme různá díla. Referenční dílo je takové, které bez vztahu k jinému dílu má jen malou hodnotu. Naopak autonomní dílo má hodnotu i bez jeho vztažení k jinému dílu.

Vztah dílo-dílo

Typ vztahu	Referenční dílo	Autonomní dílo
<p>pokračování</p> <p>má pokračování → ← je pokračováním</p>	<p>pokračování</p>	<p>pokračování následující dílo</p>
<p>suplement</p> <p>má suplement → ← je suplementem</p>	<p>rejstřík konkordance návod pro učitele vysvětlivky suplement dodatek</p>	<p>suplement dodatek</p>
<p>doplněk</p> <p>má doplněk → ← je doplňkem</p>	<p>kadence libreto choreografie dokončení nedokončeného díla</p>	<p>doprovodná hudba zhudebnění textu pandán</p>
<p>sumarizace</p> <p>má sumarizaci → ← je sumarizací</p>		<p>výběr anotace</p>
<p>adaptace</p> <p>má adaptaci → ← je adaptací</p>		<p>adaptace parafráze volný překlad variac (hudba) harmonizace (hudba) fantazie (hudba)</p>
<p>transformace</p> <p>má transformaci → ← je transformací</p>		<p>dramatizace novelizace zveršování scénář</p>
<p>imitace</p> <p>má imitaci → ← je imitací</p>		<p>parodie imitace travestie</p>

Vztah celek/část na úrovni díla

Závislá část díla je taková, která bez vztahu k dílu nemůže být často identifikována (nemá zvláštní název). Nezávislá část naopak figuruje jako jakási samostatná jednotka, kterou lze identifikovat. Závislou část můžeme členit do dvou podkategorí na úsekovou část a systematickou část. Úsekovou část lze v rámci díla snadno identifikovat - je spojitá a odlišitelná od ostatních částí (předmluva, doslov atd.), systematická část je naopak nespojitá a je nesnadno oddělitelná od jiných částí (např. ilustrace).

Vztah celek/část na úrovni díla

Typ vztahu	Závislá část	Nezávislá část
celek/část má část → ← je částí	kapitola, odstavec, část atd. svazek/číslo seriálu intelektuální část díla sestávajícího z několika částí ilustrace k textu zvukový aspekt filmu	monografie v edici článek v časopise intelektuální část díla sestávajícího z několika částí

Vztah mezi vyjádřeními téhož díla

<i>Mezi vyjádřeními téhož díla</i>		
Typ vztahu	Referenční vyjádření	Autonomní vyjádření
zkrácení má zkrácení → ← je zkrácením		zkrácení zestručnění zocenzurování
revize má revizi → ← je revizí		revidované vydání rozšířené vydání stav (grafika)
překlad má překlad → ← je překladem		doslovný překlad přepis (hudba)
úprava (hudba) má úpravu → ← je úpravou		úprava (hudba)

Vztah mezi Vyjádřeními různých Dě

Mezi vyjádřeními různých děl		
Typ vztahu	Referenční vyjádření	Autonomní vyjádření
<p>pokračování</p> <p>má pokračování → ← je pokračováním</p>	<p>pokračování</p>	<p>pokračování následující dílo</p>
<p>suplement</p> <p>má suplement → ← je suplementem</p>	<p>rejstřík konkordance návod pro učitele vysvětlivky suplement dodatek</p>	<p>suplement dodatek</p>
<p>doplněk</p> <p>má doplněk → ← je doplňkem</p>	<p>kadence libreto choreografie dokončení nedokončeného díla</p>	<p>doprovodná hudba zhudebnění textu pandán</p>
<p>sumarizace</p> <p>má sumarizaci → ← je sumarizací</p>		<p>výběr anotace</p>
<p>adaptace</p> <p>má adaptaci → ← je adaptací</p>		<p>adaptace parafráze volný překlad variace (hudba)</p>
<p>transformace</p> <p>má transformaci → ← je transformací</p>		<p>dramatizace novelizace scénář</p>
<p>imitace</p> <p>má imitaci → ← je imitací</p>		<p>parodie imitace</p>

Vztah celek/část na úrovni Vyjádření

Typ vztahu	Závislá část	Nezávislá část
celek/část má část → ← je částí	obsah atd. svazek/číslo seriálu ilustrace k textu zvukový aspekt filmu oprava	monografie v edici článek v časopise intelektuální část díla sestávajícího z několika částí

Vztah Dílo-Vyjádření

Jde o vztahy mezi vyjádřením jednoho díla a jiným dílem. Používá se tehdy, když není možné stanovit vztahy mezi jednotlivými vyjádřeními různých děl. Proto se vztahuje dané vyjádření přímo k dílu. Dílo 1 má pokračování v dílu 2 ve vyjádření 2a. Vyjádření 2a je pokračováním díla 1.

Vztah Dílo-Vyjádření

Typ vztahu	Referenční vyjádření	Autonomní vyjádření
pokračování má pokračování → → je pokračováním	pokračování	pokračování následující dílo
suplement má suplement → → je suplementem	nejstřík konkordance návod pro učitele výročníky suplement dodatek	suplement dodatek
doplněk má doplněk → → je doplňkem	kadence libreto choreografie dokončení nedokončeného díla	doprovodná hudba zhudebnění textu pandán
sumarizace má sumarizaci → → je sumarizací		výběr anotace
adaptace má adaptaci → → je adaptací		adaptace parafraze volný překlad variac (hudba)
transformace má transformaci → → je transformací		dramatizace novelizace scénář
imitace má imitaci → → je imitací		parodie imitace

Vztahy mezi Provedeními (též Vyjádření)

Typ vztahu	Provedení
reprodukce má reprodukci → ← je reprodukcí	reprodukce mikroreprodukce makroreprodukce dotisk přetisk faksimile zrcadlová strana
alternativa má alternativu → ← je alternativou	alternativní formát souběžné vydání

Vztah celek/část na úrovni Provedení

Typ vztahu	Provedení
celek/část má část → ← je částí	svazek vícesvazkového provedení zvuková stopa pro film na samostatném nosiči zvuková stopa pro film, která je součástí filmu

Vztah Provedení-Jednotka

Typ vztahu	Provedení
reprodukce má reprodukci → ← je reprodukci	reprodukce mikroreprodukce makroreprodukce dotisk přetisk faksimile

Vztah Jednotka-Jednotka

Rekonfigurace je výsledek rozdělení nebo spojení jednotek, kterým vzniká nová jednotka či jednotky. Reprodukci jednotky vzniká nová jednotka, která může mít různou formu věrnosti vzhledem k jednotce předchozí.

Typ vztahu	Jednotka
rekonfigurace má rekonfiguraci → ← je rekonfigurací	svázáno s rozděleno do výtah z
reprodukce má reprodukci → ← je reprodukcí	reprodukce mikroreprodukce makroreprodukce faksimile

Vztah celek/část na úrovni Jednotky

Typ vztahu	Jednotka
celek/část má část → ← je částí	fyzická složka výtisku vazba knihy